

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jaromíra Jirsy jako soudce zpravodaje a soudců Jana Musila a Vladimíra Sládečka o ústavní stížnosti společnosti **Finservis.com s. r. o.** se sídlem v Praze 6, Na Rozdílu 719/26, zastoupené Mgr. Bohdanou Novákovou, advokátkou se sídlem v Praze 3, Čáslavská 8, proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. 1. 2016, č. j. 25 Co 425/2015-63, a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 5. 2015, č. j. 21 C 480/2014-25, za účasti **Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 6** jako účastníků řízení, družstva **Malba, výrobního družstva lakýrníků a malířů v Praze**, se sídlem v Praze 7, Dobrovského 553/8, zastoupeného JUDr. Janem Konířem, advokátem se sídlem v Praze 3, Čáslavská 7, jako vedlejšího účastníka, takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. 1. 2016, č. j. 25 Co 425/2015-63, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 5. 2015, č. j. 21 C 480/2014-25, se **zrušují**, neboť jimi **bylo porušeno** právo stěžovatelky na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Odůvodnění:

I. Stručné vymezení věci a řízení před obecnými soudy

1. Stěžovatelce v procesním postavení žalované byla dne 24. 3. 2015 soudem doručena tzv. kvalifikovaná výzva podle § 114b o. s. ř., jíž jí bylo uloženo, aby se ve stanovené lhůtě vyjádřila k žalobě, kterou proti ní podal vedlejší účastník. Stěžovatelka prostřednictvím své právní zástupkyně zaslala vyjádření soudu datovou zprávou dne 20. 4. 2015; toto podání ovšem sestávalo z jediné strany, přičemž bylo z jeho formy a obsahu zjevné, že jde o první (titulní) stranu obsáhlejšího podání. Z referátu vyřizující soudkyně vyplývá, že se s podáním seznámila již následující den po jeho doručení soudu. Vyjádření vyhodnotil nalézací soud jako nedostatečné a ve věci vydal rozsudek pro uznání podle § 153a odst. 3 o. s. ř.

2. Proti tomuto rozsudku podala stěžovatelka odvolání, v němž tvrdí, že nebyly splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání; argumentuje především tím, že došlo k administrativnímu pochybení advokátky při odesílání podání, nikoliv k úmyslnému nezaslání náležitého vyjádření, že i z titulní stránky vyjádření lze dovodit, že proti žalobě namítá započtení vlastní pohledávky (na titulní stránce je obsaženo slovní spojení „námitka započtení“), a že soud měl stěžovatelku vyzvat k doplnění

podání v případě, že bylo podle něj vyjádření nedostatečné. Odvolací soud však rozsudek pro uznání potvrdil a odvolacím důvodům stěžovatelky nepřisvědčil.

II. Ústavní stížnost a vyjádření dalších účastníků

3. V ústavní stížnosti ze dne 14. 3. 2016 stěžovatelka opakuje argumenty uvedené v odvolání, a navíc namítá, že postupem obecných soudů bylo porušeno její právo na spravedlivý proces spočívající v nedodržení základních zásad občanského soudního řízení – účastníkům nebyla zajištěna spravedlivá ochrana práv. Vyjádření žalované ke kvalifikované výzvě, které soud následně vyhodnotil jako nedostatečné, obsahovalo podle stěžovatelky zákonem stanovené náležitosti podle § 42 o. s. ř., a potenciálně naplňovalo také obsahové náležitosti ve smyslu § 114b o. s. ř.; zákon totiž nestanoví rozsah či větnou skladbu, jakou by mělo vyjádření k žalobě mít. Mimo to, měl-li soud podané vyjádření za nedostatečné z hlediska obsahu, měl postupem podle § 43 o. s. ř. vyžvat stěžovatelku k jeho doplnění.

4. Nalézací soud i odvolací soud se ke stížnosti vyjádřily toliko stručným odkazem na odůvodnění svých rozhodnutí, jež byly stížností napadeny. Vedlejší účastník se ke stížnosti vyjádřil dne 28. 6. 2016, postup obecných soudů považuje za správný a stížnost za zjevně neopodstatněnou.

III. Posouzení ústavní stížnosti

5. Ústavní soud nejprve přezkoumal náležitosti ústavní stížnosti a konstatuje, že byla podána včas, osobou oprávněnou a stěžovatelka je v souladu s § 30 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), zastoupena advokátem. Ústavní stížnost rovněž není nepřípustná ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, neboť stěžovatelka vyčerpala všechny procesní prostředky, které jí zákon k ochraně práva poskytuje; dovolání v této věci není přípustné podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť jde z hlediska dovolacího řízení o bagatelní spor – žalovaná částka nepřevyšuje 50 000 Kč.

6. O ústavní stížnosti rozhodl Ústavní soud bez nařízení ústního jednání, neboť v intencích § 44, věty první, zákona o Ústavním soudu dospěl k závěru, že by při něm nebylo možné očekávat další objasnění věci. K posouzení věci vedle vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka vyžádal procesní spis Obvodního soudu pro Prahu 6 vedený pod sp. zn. 21 C 480/2014 a dospěl k závěru, že napadenými rozhodnutími bylo porušeno právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny.

7. Předně je třeba poznamenat, že plénum Ústavního soudu nedávno posuzovalo, zda je právní úprava tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření k žalobě zakotvená v § 114b o. s. ř., spojená se sankcí vydání rozsudku pro uznání podle § 153a odst. 3 o. s. ř. (tzv. „kontumačního“ rozsudku pro uznání), v souladu s ústavním pořádkem České republiky [viz náleze ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15, jehož součástí jsou odlišná stanoviska některých ústavních soudců (dostupné z <http://nalus.usoud.cz>)]. V rámci projednávání této věci zaznělo více argumentů pro i proti zrušení tohoto právního institutu, a přestože nakonec právní úprava obstála, jde o institut, se kterým je nutné zacházet velmi citlivě. Rozsudek pro uznání jako následek

nevyhovění kvalifikované výzvě k vyjádření k žalobě sleduje legitimní cíl zvýšení efektivity a zrychlení soudního řízení v případech, kdy se žalovaný pokouší o procesní obstrukce nebo je pasivní. Vydáním rozsudku pro uznání se mu potom omezují procesní možnosti obrany, neboť v rámci opravných prostředků lze přezkoumávat toliko naplnění procesních podmínek k jeho vydání.

8. Je-li obecný soud povinen citlivě zacházet s fikcí uznání nároku a „kontumačním rozsudkem pro uznání“, musí zejména pečlivě vážit, zda je přes splnění formálních procesních podmínek vydání rozsudku pro uznání namístě, a zda ostatní okolnosti nenasvědčují tomu, že se o procesní obstrukce ani celkovou pasivitu žalovaného nejedná. V případech, kdy je z chování žalovaného zřejmé, že s žalobou nesouhlasí a hodlá se jí bránit (to lze dovodit třeba i ze skutečnosti, že se v řízení nechá zastoupit advokátem, se svým vyjádřením k žalobě nevyčkává až na konec stanovené lhůty apod.), stává se mechanická aplikace § 153a odst. 3 o. s. ř. neslučitelná se zásadami, na nichž stojí občanský soudní řád, a tím i s kautelami spravedlivého procesu. Soudy jsou povinny v civilním řízení dbát hlavních principů, na jakých je civilní proces vystavěn. Ustanovení § 1 o. s. ř. zakotvuje princip spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchovy k zachovávání zákonů a k úctě k právům jiných osob jako cíl, o nějž předpis usiluje [k tomu srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 9. 1996, sp. zn. III. ÚS 176/96 (N 89/6 SbNU 151) nebo ze dne 1. 4. 2014 IV. ÚS 2503/13 (N 49/73 SbNU 29)]. Tomuto cíli však stěží odpovídá postup, kdy soud „potrestá“ žalovaného rozsudkem pro uznání v jeho neprospěch jen proto, že se dopustil administrativní chyby při odesílání datové zprávy (byť se jí dopustila advokátka – profesionální poskytovatelka právních služeb), pokud zároveň z jeho chování jinak vyplývá zřejmá snaha procesně se proti žalobě bránit, a pokud nic nenaznačuje, že by nedostatečným podáním sledoval procesně nepoctivé úmysly. Mýliti se je lidské a mýlit se může i advokátka, přestože je pro případy podobných omylů pojištěna.

9. Uvedené vystupuje do popředí zejména tehdy, když žalovaný reaguje na výzvu k vyjádření podle § 114b o. s. ř. způsobem, který soud nepovažuje za dostatečný, nebo je z podaného vyjádření zjevné, že jde o technickou chybu či chybu způsobenou selháním lidského faktoru. V těchto případech je nepřiměřené, aby soud, při vědomí následků spojených s kvalifikovanou výzvou, toliko pasivně vyčkal konce lhůty určené k vyjádření „počkal“ na fikci uznání nároku a adekvátně nereagoval. Je-li to s ohledem na běh lhůty a dostupné informace objektivně v možnostech soudu, je nutné, aby aktivně konal a učinil přiměřená opatření k ochraně práv žalovaného, resp. aby dal žalovanému procesně korektním způsobem najevo, že nepovažuje vyjádření za řádné a že žádá jeho doplnění; teprve pokud by žalovaný v této situaci nereagoval, mohl by soud jeho pasivitu vyložit jako nevyhovění výzvě s následkem vydání rozsudku pro uznání (srov. též JIRSA, J. in Jirsa, J. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II.* 1. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 214).

10. V projednávaném případě je nepochybné, že stěžovatelka nesouhlas se žalobou neprezentovala v rozsahu požadovaném ustanovením § 114b odst. 1 a 5 o. s. ř. Nálezací soud však obdržel vyjádření k žalobě sestávající zjevně jen z titulní strany, která byla v zápatí očíslována, což naznačovalo, že jde o fragment podání obsáhlejšího. Navíc i z obsahu samotné titulní strany vyjádření bylo patrné, že stěžovatelka se žalobou nesouhlasí. Zjevně nekompletní podání přijal soud téměř celý pracovní týden

před uplynutím stanovené lhůty k vyjádření a z referátu vyřizující soudkyně je patrné, že se s ním neprodleně seznámila; přesto se soud nijak (ani neformálně) nepokusil zástupce stěžovatelky kontaktovat; přímo vydal rozsudek pro uznání, tedy nejtvrdší možné řešení nastalé procesní situace. Pokud by býval soud zástupkyni stěžovatelky kontaktoval a na nedostatečnost podání ji upozornil (např. jednoduše telefonicky – prostřednictvím zapisovatelky), přestože mu to zákon výslovně neukládá, s největší pravděpodobností by obratem obdržel kompletní podání. Pakliže tak soud neučinil, ač k tomu měl dostatek prostoru, nepostupoval přiměřeně situaci, neposkytl procesním právům žalované adekvátní ochranu – jak velí již zmíněný § 1 o. s. ř – a nebylo za těchto okolností spravedlivé dovést bez dalšího uznání nároku fikcí, jak to v dané věci učinily obecné soudy. S ohledem na požadavek citlivého zacházení s fikcí uznání nároku znamená tento postup neodpovídající „trest“ za administrativní pochybení a nepřijatelné porušení ústavně zaručeného práva stěžovatelky na spravedlivý proces.

VI. Závěr

11. Ústavní soud považuje napadená rozhodnutí za nevyhovující kautelám spravedlivého procesu, neboť při jejich vydání nebyly respektovány zásady civilního řízení a byla nepřijatelně upřednostněna formalistická aplikace zákona. Proto Ústavní soud stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí obecných soudů podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil a věc vrací k řádnému projednání nalézacímu soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 19. července 2016

Jaromír Jirsa
předseda senátu